

Inhoud

1. Wijk 7
  2. Moeders 30
  3. Vrijheid 54
  4. Drugs 75
  5. Functionarissen 102
  6. West-Duitsers 121
  7. Geloof 147
  8. Psychotherapeuten 167
  9. Buitenland 190
- Dankbetuiging 222

1. Wijk

Een indiaan beklimt een heuvel, struikelt en houdt zich vast aan graspollen en jeneverbesstruiken. Boven aangekomen zet hij zich schrap tegen de wind. Hij slaat zijn ogen op, de zon komt op. In de verte kan hij andere heuvels zien liggen, uitgestrekte landerijen. Omdat het prettiger is, legt hij een kussen op de rails en zijn hoofd erop. Hij schudt het kussen nog een keer op, onderzoekt wat de beste positie voor zijn lichaam is. Dwars over de rails. Hij moet alles goed kunnen overzien. Zo is het goed, zo kun je lang blijven liggen. Hij weet niet precies wanneer er een trein komt, er is geen vaste dienstregeling, hij zal het wel horen. Eén hand bindt hij vast aan de rails.

Om drie uur 's middags is het grote plein afgezet. Midden in onze wijk met prefab flats opent een gigantische supermarkt zijn deuren. Eindelijk. Het is niet de eerste supermarkt die we zien, maar wel de grootste: een doolhof, een Disneyland voor de dagelijkse behoeften. Ze zeggen dat er een echte speelgoedafdeling is. Vitrines met vlees waar geen eind aan komt. De hele wijk is uitgelopen. Op het winkelplein verzamelen de bewoners zich, ze komen af op nieuwe braadworstkraampjes en gratis hoesjes voor

een toekomstig betaalpasje die worden uitgedeeld. ('Mama, wat is dat?' 'Een hoesje voor een betaalpasje.' 'Wat is een hoesje voor een betaalpasje?' 'Een hoesje voor een betaalpasje, wat dacht je dan?') Uitgedeeld door de bank natuurlijk, die in het pand ernaast zijn deuren eveneens opent. Balpennen en kredieten heb je ook. Gratis. Zo goed als. Overal moet je iets ondertekenen en dan kun je folders meenemen en balpennen en hoesjes. Verzekeringen ook. Hoewel de mensen op dat punt inmiddels sceptisch zijn geworden. Maar het is fascinerend om voor het eerst de financiële wereld te betreden. Aandelen, fondsen – alles is mogelijk. Ik droom dat we in een wit huis op een grote groene weide gaan wonen. Misschien ook met een terras met een vaste grillplaats en grilltang.

Ballonnen met het supermarktlogo hangen aan plastic luifels, schlagers schallen blikerig over het plein met de grote, gebarsten betonnen tegels. Het is februari 1995 in Weimar, in de grootste flatwijk van de stad, en zonder dat ik doorheb wat erin zit, hap ik in een berlinerbol met mosterdvulling.

Voor de ingang vormt zich een rij. Ze mogen de deuren nou wel 's opengooien, roept iemand, en hij lacht. We rillen van de kou. Mijn moeder bestudeert haar boodschappenlijstje. De meeste mensen dragen een carnavalskostuum. Veel vrouwen zijn lieveheersbeestjes, vooral de kleuterjuffen of onderwijzeressen of verpleegsters. De kinderen gaan verkleed als indiaan. Wie werk heeft, herken je aan het carnavalskostuum dat vandaag al op het werk werd geshowd, de meeste mensen zijn al een beetje beneveld. 'Zie je, in het kapitalisme mot je ook wachten.' Dan gaat de automatische deur open; medewerkers in witte jasjes

staan bij de ingang en verwelkomen de meute, die hen vervolgens omverloopt.

Metershoge schappen, producten die op kleur lijken te zijn gerangschikt. We staan voor de schappen alsof we naar een goudader kijken. Daar heeft niemand rekening mee gehouden. Eerst staat iedereen een tijdlang op de groenteafdeling, die zich vlak bij de ingang bevindt. Zó veel mogelijkheden, zó veel paden die je kunt nemen, dat niemand in beweging komt. Uit de luidsprekers jengelt radiomuziek. Mededelingen: ‘Hartelijk welkom in de Globussupermarkt.’

‘Waar heb je hier inkt voor vulpenen?’ vraagt mijn moeder aan een vrouw in een wit jasje die dozen openscheurt. ‘Royaal aanwezig,’ zegt ze. ‘Royaal,’ zegt ze, alsof dat iets volkomen nieuws is: ze zegt het in iedere zin – royaal plaats, royaal tijd – alsof je dat zegt als nieuwe burger van de Bondsrepubliek.

‘Royaal’ lijkt een understatement. Een groot schap met verschillende formaten en uitvoeringen, kleuren en verpakkingen straalt ons tegemoet. Mijn moeder haalt een lege, oude en verkreukelde Pelikanverpakking uit haar jaszak en vergelijkt die met de verpakkingen in het schap. Ze bestudeert elke rij, wroet tot diep in het schap als een bezeten schatgraafster. Ik leun tegen het winkelwagentje. Dan lijkt ze te hebben gevonden wat ze zocht en gooit het in het wagentje; het lege pakje stopt ze in haar jaszak.

We duwen ons wagentje langs de rijen, links en rechts glimmende blikken soep en veel verschillende soorten wc-papier. Drielaags normaal, drielaags de luxe, vierlaags de luxe pluche, vochtige doekjes. ‘Dat is me de verspilling

wel!' zegt mijn moeder, en dat herinnert me aan een bezoek aan Frankfurt am Main, waar ze op een openbaar toilet naar een handdoek zocht om haar handen mee af te drogen. Ze kwam verbijsterd het toilet uit zetten en klopte mijn vader op zijn schouder: 'Ze drogen hier hun handen af met papier!'

Maar goed, we slaan de hoek om en opeens gaat mijn pols als een gek tekeer, want voor ons doemt de afdeling zoetwaren op – ze schittert en fonkelt en is bonter dan alles wat ik tot nog toe heb gezien. Dan pakt mijn moeder me vast, en ik merk dat mijn mond openstaat, en ik zie andere moeders die andere kinderen vasthouden, en sommige pakken iets uit het schap en rennen naar hun winkelwagentje en gooien het erin, en als mijn moeder een doosje kauwgom pakt en leest wat er zoal in zit, pak ik ook alles wat ik grijpen kan en gooi het in ons wagentje: Milkachocolade, Kinderchocolade, verrassingseieren, colaflesjes, gombeertjes, Toffifees, negerzoenen, suikerparels, zuurstokken, Hanutakoekjes en witte muizen. 'Witte muizen? Mama! Alsjeblieft!' En mijn moeder draait zich om, kijkt me onderzoekend aan en zegt dan: 'Dat kun je allemaal weer mooi uit het karretje halen en terugleggen.'

De tranen lopen over mijn gezicht. 'Waarom is er dan snoep?'

'Vroeger hoefden we ook niet de hele tijd snoep. Of ben je misschien jarig?'

'Nee.'

'Is het kerst?'

'Nee.'

'Nou dan.'

‘Rot-DDR.’

‘Mevrouwtje!’

Weifelend en een beetje verward slenteren we richting het koelgedeelte. Overal hangen posters met lachende, jonge gezinnen erop. ‘Hier maken ze meer reclame dan je voor het socialisme ooit zag,’ zegt mijn moeder. In mijn hoofd vormt zich het beeld van een of ander ding dat socialisme heet – het is klein, gebocheld en slechtgehu-meurd en heeft grote, witte tanden. Ik weet niet waarom, maar ik associeer het op de een of andere manier met de tandarts. Het enige wat ik in de supermarkt nog herken zijn de oude tegels. Waar de paden tussen de schappen elkaar kruisen en je een buurman tegenkomt, groet je, maar welke voorrangsregels hier gelden, weet je niet. Rechts gaat voor. Na u, alstublieft. Bedankt. Keurig net-jes rijden we allemaal achter elkaar aan, in een rij. Boodschappen doen in slow motion. Bij een kraampje biedt een breed grijnzende dame in een grijs mantelpakje en met glad geföhnd, op haar schouders als een skischans naar buiten welvend blond haar stukjes taart aan: ‘Pro-beert u de Helmut Kohl-herdenkingscake eens. Je kunt hem met verpakking en al eten.’ Groot enthousiasme op de gezichten. Om haar heen staan een paar mensen uit onze flat enthousiast te kauwen, terwijl de vrouw achter het kraampje de bruine hompen samen met de verpakking ijverig in plakken snijdt en evenwijdig aan elkaar voor zich opstapelt. Stefan Meyer wenkt ons: ‘Hier! Kun je proeven. Helemaal niet zo slecht. Vind ik.’ ‘Proeven’ spreekt hij uit alsof het om een woord gaat dat in de chic-ste kringen wordt gebruikt. Ik ren er meteen naartoe en

stop een paar stukken in mijn jaszak. ‘Wat heb je een mooi indianenpak aan. Ben jij Winnetou?’ zegt de vrouw tegen me, en ze houdt een van de bruine hompen vlak voor mijn gezicht. Wat een vraag, natuurlijk ben ik Winnetou. ‘U hebt een erg knappe jongen,’ zegt de vrouw tegen mijn moeder, en mijn moeder bedankt haar.

Vanaf die dag staan onze burens en ik bijna dagelijks te snaaien bij de proeverijen in de supermarkt. Op een keer hadden ze ruimtevoedsel, en stonden veel wijkbewoners te knabbelen aan hun ruimte-ijs, variëteit Fürst Pückler met wafel: ‘Smaakt nog ook,’ klonk het. En dat klopt: ruimte-ijs smaakt precies zoals echt ijs, alleen was het warm en droog, en dat sloeg dus nergens op, want volgens mij eet je ijs om het in de zomer koeler te hebben.

Plotseling stoppen de mannen hun gekauw en mijn moeder haar winkelwagentje. Het wordt muisstil. Eentje moet alleen even boeren van de cake, dan luisteren ze allemaal naar een liedje uit de luidsprekers dat iedereen lijkt te kennen, behalve ik. ‘Dat we nog de warmte voelden die we vandaag lijken te zijn kwijtgeraakt. Lalala. Nog nooit, nog nooit...’ Roerloos luistert iedereen onder het neonlicht naar het nummer van Electra. Ik vind het heel mooi. Mijn moeder pakt tijdens het liedje een grote doos jonge diepvrieserwten uit de vrieskist, en dan begint ze te huilen.

Silvio komt in een wit jasje op mijn moeder afgelopen en zegt: ‘Meniekwalijk, tas opendoen, alstublieft.’ Silvio. Silvio! Silvio was een medewerker van mijn moeder op het Instituut voor Plantenonderzoek. Zijn taak: getallen noteren, met potlood en liniaal tabellen maken. Silvio heeft

pukkels, en Silvio scheert sinds een paar maanden zijn schedel. 'Paraat om Duitsland te dienen, enig vaderland,' zo groet Silvio je bij de bushalte als er geen volwassene in de buurt is. Silvio met de veters. Wit en rood. Silvio is er veel aan gelegen dat iedereen de boodschap van zijn veters begrijpt. Zelfs het beste symbool zou zinloos zijn wanneer niemand het zou ontraadselen, en daarom houdt hij van tijd tot tijd voordrachten bij de bushalte over de betekenis van rode en witte veters, de getallen 88 en 18, deze en gene vlag, waarom je vroeger geen mensen zoals mijn zusje en mij zag en dat de uitvinding van de autosnelweg een grote prestatie was. 'En waarom is dat dan een grote prestatie? Ik bedoel, ik had ook op het idee kunnen komen,' zei mijn zusje een keer tegen Silvio, en die zei: 'Wil je 'n klap voor je smoel?'

En meer wist Silvio er ook niet van. Autosnelweg. Verder kwamen hij en zijn vrienden niet. Maar goed, Silvio staat daar nu, naast hem een oudere man met snor, die eruitziet als een echte chef die helemaal niks hoeft te zeggen, die alleen maar streng kijkt, met grijs, keurig achterovergekamd haar, zijn onderzoekende blikken gericht op Silvio, mijn moeder en mij. Alsof het een opvoering was en de man kijkt of iedereen zijn tekst kent. 'Silvio,' zegt mijn moeder. 'Meneer Brunner. Ik ben hier nu filiaalchef.' In de jaszak van mijn moeder zitten natuurlijk alleen het Pelikankartonnetje en een knoop en een sleutel. 'Oké dan. Geluk gehad.'

's Ochtends loop ik al in een indianenpak naar school – het is het laatste jaar op de lagere school. Het gymnasium bevindt zich aan de andere kant van de aardbol, dus

ergens aan het andere eind van de stad. Dus het laatste jaar op een school waar alle kinderen uit de flatwijk naar toe gaan. Waar je in februari carnaval viert. Waar honderden berlinerbollen worden uitgedeeld. Waar een berlinerbol wordt gevuld met mosterd. Waar ongeveer driekwart van de klas in een indianen- of cowboypak op school komt. Wij uit de wijk zijn altijd indianen. Dagenlang spoelt mijn moeder Winnetoufilms door, drukt op 'pauze' als Winnetou in close-up is te zien. Wij tekenen het kostuum en maken het na. Het ziet er precies zo uit als het origineel.

Het viel me op hoe lelijk het hier was. Waar je ook keek, overal blikten altijd dezelfde grijze muren met hun ruwe, barse gevels terug. Boven me een groot raam met een asgrauwe hemel. De grote scheuren in de tegels van het voetpad probeerde ik te ontwijken; ik nam het enig mogelijke pad dat de wijk uit loopt, een smalle gang tussen twee schuttingen. Rechts de septic tank. Je raakte in de loop van de jaren gewend aan de stank.

Aan de ene kant was zo nu en dan een oude man aan het harken die leek op een perronopzichter, met een platte grijze hoed en een lange grijze jas. Zijn hark, zo stelde ik me voor, had evengoed een spoorboom kunnen zijn die alleen hij, vanuit een grenskantoortje, kon ophalen en laten zakken.

Er wonen hier zo'n zeventuizend mensen. Ten minste vijftien blokken rijgen zich aaneen. Het grootste is vijftig meter lang, heeft twaalf verdiepingen en werd meteen na 1989 lichtblauw geschilderd. Op de hoeken gaat het op goede dagen over in de hemel. Op slechte dagen oogt het complex als een bordkartonnen decor. Ik woon in de Prager

Straße nummer 14, een half rond gebouw. In 1981 in gebruik genomen. De mensen vochten om een flat in de nieuwbouw. Nieuwbouw – dat was gewoon een ander woord voor vrijheid, onafhankelijkheid en tochtvrije ramen. Een droom van luxe en moderniteit. Men heeft ruim anderhalf miljoen dromen van luxe en moderniteit laten bouwen. Ze zeggen dat de DDR haar grote socialistische project hier heeft verwezenlijkt. Onze buurvrouw zei: ‘Een stompzinnig idee in stompzinnig beton.’ Mijn vader zei: ‘Maar nog altijd schimmelvrij.’ Voor mij zijn deze gebouwen het bewijs dat het land echt heeft bestaan. Een bewijs dat je niet net zo makkelijk bij het grof vuil kunt zetten als kasten, lampen, televisies, bloempotten, koffiekannen, Trabantjes, truien, matrassen, glazen of kanaries.

De vuilstort bevindt zich niet ver van onze wijk; hij dijde de afgelopen jaren uit tot een grote berg antiquiteiten. De regen spoelde allens de lak en verf van de dingen af, de grote berg werd grijs, en de verf en de lak sijpelden als giftig slijm langzaam weg in de aarde, in ons grondwater. Dus moest het afval allemaal anders worden gestapeld – het was een indrukwekkend gezicht: enorme machines die van een berg dode woonkamers weer andere stapels maakten. Op dat moment begreep ik de DDR, het hele universum eigenlijk. Vergankelijkheid, sterfelijkheid. De DDR heeft iets morbides. Dat was afgelopen zomer. Eén ding verbaasde me wel. Namelijk de snelheid waarmee hier voorwerpen werden weggegooid. Ik dacht: Als geschiedenis pas in de dingen begrijpelijk wordt, dan kun je hier niets meer begrijpen omdat er niets is waarmee je herinneringen kunt oproepen. De Oost-Duitsers, tenminste degenen die ik ken, zijn geen bewaarders, bergen niets op,

laten niets liggen, niet voor later, niet voor het geval dát – in de kelder heb je alleen kolen, op zolder alleen planken, áls er al een zolder is. Je moet, dacht ik enigszins verward, eerst uitpluizen wie je zelf bent voordat je door anderen kunt worden veroverd. En dat doen Oost-Duitsers met plezier. En misschien heb ik daarom een tic ontwikkeld, ben ik daarom begonnen van alles en nog wat te verzamelen, te archiveren en voor altijd te bewaren. In de herfst bladeren van de esdoorn, kastanjes, oude schroeven, sigarettenpeuken, foto's uit kranten. Ik ging een dagboek bijhouden. Eerste notitie op 13 oktober 1994: 'Ik ben jarig en heb een gameboy gekregen. Ik droom 's nachts over Tetris.'

Toen het probleem van het afval was opgelost en er geen gifgassen meer de wijk in waaiden, werden de gevels met steigers en zeildoeken bedekt; wekenlang hingen er bouwvakkers aan de muren, en toen de doeken weer werden weggehaald, straalde het pasgeverfde blauw van dit blok zo helder dat het leek alsof iemand het licht had aangedaan.

Hitler wilde op de plek waar nu de wijk staat een enorm vliegveld aanleggen. Dat vertelde onze buurvrouw graag. In Weimar stuitte je, waar je ook ging, op Hitler of Goethe. In onze wijk stuitten we dagelijks op Margot Honecker. Toen de lagere school officieel zou worden geopend – dat was voor mijn geboorte, in 1981 – schoof ze zichzelf als feestredenaar naar voren. En plotseling werden er in alle haast voetpaden verhard en stoepranden gelegd, en daarop had je, zei onze oude buurvrouw altijd, tien jaar moeten wachten als Margot Honecker niet toevallig was

langsgekomen, en nu moest je dat krenge nog bijna dankbaar zijn ook. Bij haar, bij onze buurvrouw dus – ze woonde recht tegenover onze flat –, kregen we warme melk en zachte koekjes wanneer we weer eens de sleutel waren vergeten. Ze had heel lang haar, wat nogal bijzonder was. Grijszwart, samengebonden onder een haarnetje, en als de zon erop viel, glansde het zilverachtig. Klein en broos was ze, haar botten kraakten, ze kreunde vaak, maar verder maakte ze een opgewekte indruk. Haar woorden hadden altijd een metalige klank. Ze sprak accentloos en streng in een heel duidelijk Duits. Ze zou ooit zangeres zijn geweest. De zware, donkere gordijnen en het dikke Perzische tapijt maakten van haar woonkamer een soort geluiddichte pluchen-poppenkamer. Daarin dronk ze haar thee op een wijze alsof iemand het haar zo had bevolen. Zij: ‘Lieverds, ik ben zesentachtig en hoor slecht, dus schreeuw alsjeblieft niet zo, anders word ik nog echt doof.’ Mijn zus: ‘Bent u al zesentachtig? Heus? Dat zou je niet zeggen. U lijkt nog maar drieëntachtig.’ Ze schuifelde naar het raam en trok een bruine, gebloemde doek van een taps toelopende gouden kooi, deed het deurtje open, waarna de gele kanarie onmiddellijk in paniek raakte en wild in de kooi begon rond te fladderen. ‘Dan hebt u de oorlog nog meegemaakt? Of niet?’ Ze pakte een bakje uit de kooi en deed er zaad in. Haar spitse neus trilde. ‘Ach wat, oorlog, jullie weten toch helemaal niet wat dat is.’ ‘Jawel,’ zeiden we tegelijk. ‘Oorlog is niet goed.’ Ze zei niets meer, maar de kanarie begon te kwetteren. Toen ze overleed, belandde ook de kooi op de vuilnisbelt.

Nu ik er zo over nadenk, valt me op dat ze een van de zeer weinige oude mensen was. Eigenlijk had je hier geen

oude mensen, op een man in een rolstoel na, en die was helemaal niet oud, die zag er alleen oud uit omdat hij in een rolstoel zat, denk ik. Maar je ging nu eenmaal in onze wijk wonen om modern te zijn, en als je het mij vraagt: oude mensen zijn zelden modern. Dat zou toch ook niet wenselijk zijn, want als ze modern zouden zijn, hadden ze ook geen koekjes en verhalen voor je. Onze buurvrouw vertelde bijvoorbeeld – en dat is nog 's een verhaal – dat ons blok is gebouwd door Russische tanks waarin Russische soldaten zaten die twee flessen jenever kregen omdat ze met hun tanks huizen bouwden. En wie kan van zijn huis nou beweren dat het door Russische tanks is gebouwd? Pal naast ons halfronde blok liep een paadje door het struikgewas naar een volkstuintencomplex dat iedereen gewoon 'Het paradijs' noemde. In het paradijs rookten we onze eerste sigaretten en joints, aten de eerste psychedelische paddenstoelen, kregen op onze falie en werden achternagezeten – de meeste tijd hebben we ons daar verstopt. In het paradijs hebben we gegrild. In het paradijs gingen later alle Trabanten in de fik. In het paradijs kon je de flats alleen maar vaag door de toppen van de bomen zien. In het paradijs namen ze begin jaren negentig weer afgedankt spoor in gebruik voor de ICE München-Berlijn. Het was de gouden trein naar het westen. We bewonderden de gladde, rood-witte nieuwe treinen. Ze waren ongetwijfeld sneller dan de tractoren die mijn moeder over de akker had gejaagd en waarover ze niet moe werd te vertellen. Ze vertelde hoe snel en schoon en ultramodern de techniek van de DDR was geweest. Maar dat was van een andere orde. Hier ruisten ruimtelichamen over een heuvel, omzoomd door een

paar jeneverbesstruiken tegen het lawaai, langs onze wijk. We zouden graag zijn meegegaan.

Voor je bij de uitgang van de wijk kwam, waar de peronopzichter zijn hark omhoogstak, moest je de hele wijk door lopen, langs vier grote rijen flats die zo dicht bij elkaar stonden dat het leek alsof ze het koud hadden. Twee korte rijen stonden dwars, twee langere met twaalf portieken en drie etages sloten de kleine wijk als reusachtige muren af, ieder appartement met zijn eigen balkon, sommige met bloempotten, allemaal met dezelfde bloempotten waarin 's zomers overal dezelfde bloemen bloeiden. Klein en gedrongen schommelden ze in de wind. Ik herinner me dat er een paar jaar eerder op een zekere dag heel veel vlaggen voor de ramen werden opgehangen. Dag van de stichting van de DDR vermoedelijk. Op deze dagen, in februari, hing er alleen nog een vastgewaaide vlag van de ten onder gegane staat voor het raam van onze buurvrouw, die zojuist was gestorven, maar daar kwamen we pas een paar dagen later achter. Toen we het merkten, moesten mijn zus en ik achter de dichte deur van de flat wachten tot de ambulance het lijk had opgehaald, en ik vroeg mijn moeder waar onze buurvrouw nu heenging.

'Ze komt in het graf, ze is dood.'

'Hoe is dat als je dood bent?'

'Dan ben je er simpelweg niet meer.'

'Kom je in een andere wereld?'

'Nee, je gaat nergens heen.'

'Is het alsof je droomt?'

'Het is niets.'

'Zwart?'

'Ja, zwart.'

In plaats van de DDR-vlaggen hingen er nu tenminste kleine vrolijke bloempotten aan de balkons, en de gordijnen achter de ramen werden steeds kleuriger. Geen luidruchtige braspartijen op de keldertrappen achter de flat, geen geschreeuw, geen gelach, en geen eindeloos geroezemoes in de nacht, wat zo op je zenuwen werkte, maar ook zo mooi was. Er waaiden, toen het zomer werd, 's avonds vanaf de balkons alleen maar grillgeuren en zachte nipgeluiden door de lucht.

Ik was al laat voor school, maar bleef desondanks even bij de perronopzichter staan, en ik zag hoe hij zijn hark nijdig omhoogbracht, terwijl ik op hetzelfde moment dolgraag had gewild dat de school gewoon zou verdwijnen of afbranden of voorgoed door een aardbeving zou zijn verwoest. Wat een opluchting zou dat zijn geweest! Maar dat zou nooit gebeuren. De school zal helaas nooit afbranden, hij zal er altijd zijn, net als de onderwijzers, en die zijn altijd oud en gaan desondanks nooit dood. Ik sjokte verder.

Inmiddels waren er een hoop afrasteringen om van alles en nog wat heen gezet. Bezit werd met gaas gemarkeerd. Op één plaats kregen drie naaldbomen een omheining. 'Voor de veiligheid,' zei de man die in de werkverschaffing zat. 'Zodat je er niet in kukelt, kind,' zei de perronopzichter, zwaaiend met zijn hark. Afgezien van de kleuterjuffen waren veel mensen hun baan kwijt en hingen op straat rond. Wie in de werkverschaffing zat, onderhield voortaan de bloemperken. Er zaten zo veel mensen in de werkverschaffing dat onze wijk al snel met viooltjes was overwoekerd. Naast iedere stoeprand een bloemperk, ontzettend goed onderhouden. Anderen zetten het op een zuipen. Ik